

Мартиняк Ю. О., аспірантка кафедри теорії та історії політичної науки, Львівський національний університет ім. Івана Франка (Україна, Львів), yuliya.martynyak@gmail.com

Типи кореляцій змірених політичного

Проаналізовано феномен політичного в контексті політичної різниці (розличчя між собою політичним і політикою), обзначено географію і підходи к виділенню концепта політичної різниці, дослідовано атрибути політичного (пространство політичного, время політичного, антропологічне змєренне політичного) і на основе их кореляції определєны три форми бытия політичного через призму его атрибутів. Целью статьи становитє раскрытие эвристического потенциала использования категории «политическое» и анализ типов кореляции его змєренєй.

Определєно политическое как условие сосуществования индивидов как «языковых животных», пространство которого является пространством разрыва социального (но не выводится из него) пространством межесетво постоянно заново создается из-за наличия «Я» и «Другого / Чужого» и выделєны три базовых типа кореляций змєренєй политического, которые могут сосуществовать в одном политическом поле и быть применєны для анализа современной политической действительности: 1) территория – цикличность – «Я – Чужой»; 2) место – линейность – «Я – Другой»; 3) поток – фрагментарность – «Я – не-Я».

Ключевые слова: политическое, концепт политической разницы, пространство политическое, время политическое, политическая субъективация.

* * *

УДК 39:331.556.46(477.86)

Касьянова М. М.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету (Україна, Вінниця), докторант Київського національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), k.marina81@rambler.ru

ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ УКРАЇНСЬКИХ МІГРАНТІВ ДО КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ У КІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Досліджено якісні показники українських мігрантів до країн Східної Європи кінця ХХ – початку ХХІ ст. Висвітлити якісні аспекти української міграції можливо, ввавшись до їх аналізу у віковому, гендерному, освітньому та професійному вимірах. Досліднику на допомогу приходять соціологічні опитування, проаналізована офіційна статистика і спеціальні дослідження з теми. Автор дійшов висновку, що міграційне вибуття населення негативно позначається на складі людських ресурсів, їх гендерно-віковій структурі, врешті – освітньо-кваліфікаційному рівневі. Незважаючи на додатне сальдо міграції останніх років, в державі продовжує відбуватися міграційне зменшення найбільш освічених, соціально-політичних та економічно продуктивних контингентів.

Ключові слова: міграція, міграційні процеси, зовнішня трудова міграція, державна міграційна політика, якісні характеристики.

Якість життя населення – це можливість людей задовольняти власні потреби та інтереси (фізичні, політичні, економічні, соціальні, екологічні, духовні) під дією низки геопросторових чинників. Якість життя населення можна розглядати у двох аспектах: об'єктивному і суб'єктивному. Критеріями об'єктивної оцінки якості життя вважаються наукові нормативи потреб та інтересів людей, які дозволяють об'єктивно оцінити ступінь задоволення цих потреб та інтересів. З іншого боку, потреби та інтереси людей індивідуальні і ступінь їх задоволення можуть визначити тільки самі суб'єкти. Вони не фіксуються якими-небудь статистичними величинами і практично існують лише в свідомості людей і, відповідно, в їхніх особистих думках і оцінках. Таким чином, оцінка якості життя населення може виступати у двох формах: ступінь задоволення науково обґрунтованих потреб та інтересів; задоволеність якістю життя самими людьми [1].

Історіографія даної теми представлена працями провідних сучасних українських науковців. Дослідження

О. А. Малиновської [2], С. Й. Вовканич [3], С. О. Западнюк [4] висвітлюють питання щодо якісних характеристик українських мігрантів до країн Східної Європи кінця ХХ початку ХХІ ст. Джерельною базою дослідження виступають дані Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства праці та соціальної політики, дані Держприкордонслужби, соціологічні опитування.

Метою статті є вивчення якісних характеристик українських мігрантів до країн Східної Європи, проаналізувати офіційну статистику і спеціальні дослідження з теми.

Висвітлити якісні аспекти української міграції до країн Східної Європи можливо, вдаввшись до їх аналізу у віковому, гендерному, освітньому та професійному вимірах. Тут, як у випадку з кількісними характеристиками, досліднику на допомогу приходять соціологічні опитування. Зрозуміло, що жодна з соціологічних інституцій України не відображає 100% інформацію про стан сучасної еміграції у якісному розрізі.

Почнемо з освітнього рівня українських мігрантів. За даними МОМ учасники трудових міграцій відрізняються досить високим освітнім рівнем: 59% мігрантів мають повну середню освіту, 17% – базову чи неповну вищу освіту, 14% – вищу освіту, 10% – початкову або незакінчену середню освіту. Тобто, переважна більшість мігрантів – це освічені перспективні громадяни, які не знаходять самореалізації в своїй країні та не задоволені матеріальною винагородою за свою працю. Данні представницького соціологічного опитування, здійсненого у містах і селищах ряду регіонів України, демонструють схильність до міжнародної трудової міграції серед різних освітньо-кваліфікаційних та соціально-статусних груп населення. Результати обстеження виглядають наступним чином (у відсотках до числа респондентів даної категорії): самозайняті – 39,2%; кваліфіковані робітники – 30,2%; науковці, вчителі, медики – 27,7%; фахівці промисловості – 23,7%; безробітні – 23,4%; службовці підприємств – 22,5%; підприємці – 17,4%; студенти (випускні курси) – 16,8%. Решта обстежуваних категорій (державні службовці, робітники низької кваліфікації, пенсіонери та ін.) виявляли потенційну схильність до трудової міграції не частіше, ніж у десятому – дванадцятому випадку [3, с. 44–45].

Найбільше відчуває вплив міграційних процесів галузь освіти та науки. З 1992 р. Міністерство статистики України проводить статистичний аналіз міграції за кордон учених. За 1992–1995 рр. емігрували 265 докторів наук. Близько 40% тих, що виїхали, були докторами фізико-математичних та медичних наук, понад 20% – технічних наук. У 1995–2000 рр. за межі держави виїхало 270 фахівців цього вищого рівня кваліфікації, з 2004 по 2008 роки – вже тільки 39 [5, с. 326–327]. Впродовж 1999–2001 років Україну залишили 368 кандидатів наук, а у наступні 2004–2008 роки ще 226 осіб. На постійне місце проживання за кордон протягом перших 15 незалежних років виїхала значна частина співробітників Національної академії наук України – біля 600 осіб (з них 105 докторів та 327 кандидатів наук) [6].

Серед сотень вчених, які виїхали з України на постійне місце проживання за кордон, найбільше було фахівців біологів, фізиків і математиків. Про це свідчать офіційні дані Державної служби статистики України. Так, з 2007 по 2011 роки більшість вчених, які залишили

Україну, становили фахівці біологічних (56 осіб), фізико-математичних (38 осіб) і медичних (30 осіб) наук. За цей період Україну назавжди покинули також по одному вченому з галузей геологічних наук, ветеринарної медицини, філософії, національної безпеки і політики.

Як видно, серед емігрантів чисельність кандидатів та, особливо докторів наук, поступово скорочується, однак, якщо врахувати динаміку еміграції фахівців вищого рівня кваліфікації за всі роки разом, у тому числі спеціалістів-винахідників, носіїв інтелектуальної власності, то це свідчить про втрату суттєвої частки трудового, демографічного та інтелектуального потенціалу держави. Відтік кваліфікованих наукових кадрів спричиняє деформацію структури наукового комплексу країни та її регіонів, ставить під загрозу розвиток вітчизняної науки. Еміграція творчої, наукової, гуманітарної та інженерно-технічної інтелігенції за межі України, досягнувши на певному етапі критичного порогу, може створити реальні загрози національному відродженню, державотворчому поступу, соціальному прогресу.

Подібна ситуація складається і в галузі охорони здоров'я. За інформацією Міністерства охорони здоров'я України, протягом 2008 р. з України на роботу за кордон виїхало біля шести тис. лікарів. Більше того, за останні п'ять-шість років галузь втратила понад 47 тис. медсестер. Додаткову тривогу за ситуацію в медицині у фахівців викликає процес старіння медсестринського персоналу. Так, упродовж 2006 р. кількість осіб пенсійного віку серед працюючих спеціалістів середньої ланки зросла з 12,6 до 13,8%, а в деяких регіонах – до 20% [7].

Таким чином, необережна соціально-економічна політика держави призводить до втрати не лише людського ресурсу, а й до економічних збитків, оскільки виїздять перспективні люди працездатного віку, в чию освіту держава вкладала значні інвестиції [8]. Більш того, незалежно від рівня освіти, майже всі українські трудові мігранти працюють на роботах, що не потребують високої кваліфікації [9], тобто спостерігається низька соціальна мобільність. Пов'язано це із цілою ланкою складових підтвердження кваліфікації за кордоном та рівнем оплати непрестижної роботи, яка зазвичай оцінюється вище, ніж кваліфікована праця на батьківщині. Через це відбувається навіть не «відтік мізків», а їхня втрата, оскільки високоосвічені люди погоджуються в еміграції на роботу, що не потребує ніякої освіти. За фахом за кордоном працює лише невелика частка спеціалістів. Водночас є підстави говорити, що поруч з «човниковою» торгівлею, успішно розвивається «човникова» міграція вчених. У зв'язку з тим, що наука в Україні в 1991–2013 рр. опинилася у критичному становищі (чисельність вчених-дослідників скоротилася втричі, на науку виділяється лише близько 0,29% ВВП) [10], тимчасові поїздки на стажування, виконання спільних з іноземними фірмами наукових проєктів та ін., є можливостями вижити для науковців, які не бажають залишити науку або емігрувати з України назавжди [2, с. 40].

Одночасно заслуговує на увагу вивчення впливу міграцій на статеву та вікову структуру населення. Мігранти, незалежно від типу, форм, напрямків переміщень, мають специфічні особливості статевого та вікового складу. Вікова і статеві структури характеризуються значною динамічністю. За даними соціологічних опитувань 13,8% молоді (віком від 18 до 34

років) мали намір назавжди виїхати з власної країни. Ще більше (29,9%) орієнтувалися на тимчасове перебування за кордоном. Молоді українці планували середню тривалість закордонної подорожі в межах одного-п'яти років.

Заступник голови Держкомітету статистики Наталія Власенко зафіксувала, що від'їжджає насамперед висококваліфікована молодь. Останній перепис населення 2001 року зафіксував жахливу річ: значна частина високоосвічених людей віком від 25 до 30 років від'їжджає працювати за кордон. Це попри те, що на 60% збільшився обсяг випускників вузів.

Найбільш рухомою складовою частиною міграційних потоків були особи працездатного віку, їх питома вага серед мігрантів складала у 2004 р. 76,5% (у 2003 р. – 74,8%). Міграційне скорочення працездатного населення становило у 2004 р. 4,1 тис. (у 2003 р. – 14,1 тис.). Молодь віком від 15 до 28 років у всіх потоках міграції складала у 2004 р. 50,6% (у 2003 – 49,1%), її міграційне скорочення – 3,3 тис. осіб (у 2003 р. – 6,8 тис.) [11, с. 6–10].

Середній вік українського заробітчанина становить 41–42 роки, тоді як середній вік решти громадян України – 46 років. Зазначимо, що після 50 років чоловіки різко знижують міграційну активність, тоді як у жінок високий рівень її зберігається і в такому віці [12].

Відрив між жінками та чоловіками у віці від 16 до 56 років залишався приблизно 10% на користь останніх. Протягом усього періоду була помітна тенденція до зменшення числа іммігрантів до 15 років, серед яких постійно переважали особи чоловічої статі.

Жінки-емігрантки, старші за осіб працездатного віку, майже вдвічі переважали над чоловіками відповідного віку, проте їх спільна кількість у 2007 р. дещо зменшилася порівняно з 2002 р. Протягом 2002–2007 рр. чоловіки-емігранти пенсійного віку рідше переселялися, ніж молоді хлопці у віці до 15 років, а стосовно жіночого населення спостерігалася протилежна ситуація: жінки, старші за осіб працездатного віку, переважали над молодшими за осіб працездатного віку мігрантками.

У соціологічному моніторингу, що проводив Інститут соціології НАН України з 1994 р., і який репрезентує усе доросле населення України, були зазначені наступні зміни. Зменшилася кількість тих, хто збирається виїхати в Росію: 1994 р. їх було 13%, 2000 – 7%, 2001 – 9,5%. Зросла кількість тих, хто хотів би виїхати, але ще не знає куди – 13%, 17%, і 15% відповідно [13].

Найбільш рішуче налаштована на виїзд молодь. Опитування 1994 р. показало, що серед тих, кому не виповнилось 30 років, нікуди не збиралися їхати тільки 30 %. Така ситуація зберігалася і надалі. Дослідження 2001 р. дали приблизно такий ж показник – 29,6% [13].

За досліджувани роки було помічено, що найчастіше емігрувало населення віком від 25 до 29 років, переважно чоловіки. Така ситуація може пояснюватися тим, що, здобувши освіту й отримавши практику працевлаштування в Україні, чоловіки намагаються знайти більш вигідні пропозиції за кордоном. Особливо актуально це для тих, хто, одружившись, не має свого житла, а наявна робота не дає змогу забезпечити молоду сім'ю навіть речами першої необхідності.

Гендерні відмінності у віковій структурі трудових мігрантів пов'язані й з тим, що міграційна активність молодих жінок стримується народженням та вихованням дітей, а практика свідчить про кращі можливості

працевлаштування за кордоном для жінок старшого віку. Загалом протягом досліджуваного періоду спостерігалася тенденція до збільшення частки емігрантів у віці від 20 до 34 років обох статей [4, с. 129–130].

Отже, трудові міграції значно більше поширені серед чоловіків – вони складають дві третини загальної кількості трудових мігрантів. Частка трудових мігрантів у загальній кількості чоловіків працездатного віку становить 6,7%, тоді як у жінок відповідне співвідношення майже вдвічі нижче – 3,5%.

Більшість трудових мігрантів (58,2% загальної їх кількості) одружені, тобто полишали сім'ї під час виїзду на заробітки. Мігранти-чоловіки зазвичай були одружені (61,6%), або ніколи не перебували у шлюбі (29,7%). Водночас серед жінок-мігрантів заміжні склали лише трохи більше половини (51,3%), при цьому 22,2% – розлучені, також спостерігалася значно більша, ніж серед чоловіків, частка вдів (3,9% проти 0,9%).

Відмінності у розподілі сільських і міських трудових мігрантів за шлюбним станом значною мірою пов'язані з існуючими особливостями шлюбно-сімейної ситуації залежно від місця проживання. Так, у сільській місцевості більше збереглися традиційні погляди на сім'ю і шлюб, тому серед сільського населення (у тому числі трудових мігрантів) спостерігається значно менша частка розлучених [14, с. 28].

Міграційне вибуття населення негативно позначається на складі людських ресурсів, їх гендерно-віковій структурі, врешті – освітньо-кваліфікаційному рівневі. Незважаючи на суттєве збільшення обсягу випуску спеціалістів вищими навчальними закладами, в даний час в Україні особи віком 23–28 років за рівнем освіченості дещо поступаються 35–40-річним особам [15], що свідчить про посилення в кінці ХХ ст. впливу високоосвічених контингентів української молоді за кордон. Таким чином, незважаючи на додатне сальдо міграцій останніх років, в державі продовжує відбуватися міграційне зменшення найбільш освічених, соціально-політичних та економічно продуктивних контингентів.

Для осіб-мігрантів та їхніх сімей наслідки міграції є загалом позитивними. Вони впливають на задоволення базових потреб людини у праці та, відповідно, у забезпеченні доходів.

Для населення країн-донорів негативом є демографічні втрати, що деформують віково-статеву структуру, національний та релігійний склад населення країни. Ці втрати не можуть бути компенсованими позитивними ефектами грошових потоків і пом'якшення безробіття.

Для країн-реципієнтів робочої сили основними перевагами є використання дешевої іноземної робочої сили задля розвитку економіки країни. Проте від них вимагається і здійснення ефективної імміграційної політики, спрямованої як на сприяння інтеграції іммігрантів у приймаюче суспільство, забезпечення їм доступу до ринку праці, освіти, житла тощо, так і на врахування інтересів корінного населення, зокрема, вразливих на ринку праці верств – молоді, осіб передпенсійного віку [16].

Отже, динаміка й статистика еміграційного руху потребує державного регулювання. Воно може здійснюватися як управлінська ініціатива лише і тільки в комплексі різнобічного зв'язку з внутрішньою соціально-

економічною стабільністю, розвитком умов для забезпечення особистісного та сімейного благополуччя. Інші, насамперед примусові антиеміграційні, заходи унеможливаються через те, що міжнародні правові угоди, що регулюють міграційні процеси, стоять на сторожі вільного переміщення населення та його права обирати для життя будь-яку державу світу.

Список використаних джерел

1. Бобков В. Н. О задачах повышения уровня и качества жизни населения России / В. Н. Бобков // Общество и экономика. – 2000. – №2. – С.43.
2. Малиновська О. А. Міграційна ситуація та міграційна політика в Україні / О. А. Малиновська. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 1997.
3. Вовканич С. Й. Глобалізація, євроінтеграція України та збереження її національної ідентичності: цивілізаційні виклики і національні імперативи / С. Й. Вовканич. – Львов, 2004.
4. Западнюк С. О. Міграції населення України: передумови, динаміка та наслідки розвитку / С. О. Западнюк / Наук. ред. Руденко Л. Г. – К., 2001.
5. Статистичний щорічник України за 2008 рік. – К., 2009.
6. Білик О. Оцінка прямих втрат України від еміграції за рівнем освіти мігрантів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2009_7/37.pdf; 675 докторів наук виїхали з України за останні 18 років [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ua.for-ua.com; Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2007 році: статистичний збірник. – К.: ДП «Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України», 2008. – 362 с.
7. Прес-служба МОЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.moz.gov.ua/ua/main/press/docID=10337>
8. Юрченко Н. Лише минулого року з України виїхало 6 тисяч лікарів // Українське національне інформаційне агентство (новини України та світу), 14 серпня 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/ukr/order/?id=828995>
9. За кордоном живе 14% громадян України // Українська правда. – 26 листопада 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2011/09/30/6630949/>
10. Найчастіше з України за кордон виїжджають вчені-біологи, математики та медики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dt.ua/UKRAINE/naychastishe-z-ukrayini-za-kordon-viyizhdzhayut-vcheni-biologi-matematiki-ta-mediki-121644.html>
11. Міграція населення України у 2004 році / Державний комітет статистики України. Відповідальна за випуск Стельмах Л. М. – К., 2005.
12. Десять міфів про міжнародну трудову міграцію // Дзеркало тижня. – 24 лютого 2012. – №7.
13. Шульга М. Міграція з України / М. Шульга // Український регіональний вісник. – 15 червня 2001. – №21. – С.10.
14. Зовнішня трудова міграція населення України. – К., 2009.
15. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця та ін. – К., 2009. – 214 с.
16. Регіональна міграційна політика та механізми її реалізації / НАН України, Інститут регіональних досліджень; Наук. ред. У. Я. Садова. – Львів, 2011. – 528 с.

References

1. Bobkov V. N. O zadachakh povysheniya urovnia y kachestva zhyzny naseleniya Rossyy / V. N. Bobkov // Obshchestvo y ekonomika. – 2000. – №2. – S.43.
2. Malynovska O. A. Migrantsiina sytuatsiia ta mihratsiina polityka v Ukraini / O. A. Malynovska. – K.: Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen, 1997.
3. Vovkanych S. I. Hlobalizatsiia, yevrointehratsiia Ukrainy ta zberezhennia yii natsionalnoi identychnosti: tsyvilizatsiini vyklyky i natsiotsentrychni imperatyvy / S. I. Vovkanych. – Lvov, 2004.
4. Zapadniuk S. O. Mihratsii naselennia Ukrainy: peredumovy, dynamika ta naslidky rozvytku / S. O. Zapadniuk / Nauk. red. Rudenko L. H. – K., 2001.
5. Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2008 rik. – K., 2009.
6. Bilyk O. Otsinka priamykh vtrat Ukrainy vid emihratsii za rivnem osvity mihrantiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2009_7/37.pdf; 675 doktoriv

nauk vyikhaly z Ukrainy za ostanni 18 rokov [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: ua.for-ua.com; Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini u 2007 rotsi: statystychnyi zbirnyk. – K.: DP «Informatsiino-vydavnychiy tsentr Derzhkomstatu Ukrainy», 2008. – 362 s.

7. Pres-sluzhba MOZ Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.moz.gov.ua/ua/main/press/?docID=10337>

8. Yurchenko N. Lyshe mynuloho roku z Ukrainy vyikhalo 6 tysyach likariv // Ukrainske natsionalne informatsiine ahentstvo (novyny Ukrainy ta svitu), 14 serpnia 2009 r. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrinform.ua/ukr/order/?id=828995>

9. Zakordonom zhyve 14% hromadian Ukrainy // Ukrainska pravda. – 26 lystopada 2015. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ppravda.com.ua/news/2011/09/30/6630949/>

10. Naichastishe z Ukrainy za kordon vyizhdzhaiut vcheni–biolohy, matematyky ta medyky [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://dt.ua/UKRAINE/naychastishe-z-ukrayini-za-kordon-vyizhdzhaiut-vcheni-biologi-matematiki-ta-mediki-121644.html>

11. Mihratsiia naseleння Ukrainy u 2004 rotsi / Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. Vidpovidalna za vypusk Stelmakh L. M. – K., 2005.

12. Desiat mifiv pro mizhnarodnu trudovu mihratsiiu // Dzerkalo tyzhnia. – 24 liutoho 2012. – №7.

13. Shulha M. Mihratsiia z Ukrainy / M. Shulha // Ukrainskyi rehionalnyi visnyk. – 15 chervnia 2001. – №21. – S.10.

14. Zovnishnia trudova mihratsiia naseleння Ukrainy. – K., 2009.

15. Sotsialno–ekonomichniy stan Ukrainy: naslidky dlia narodu ta derzhavy: natsionalna dopovid / za zah. red. V. M. Heitsia ta in. – K., 2009. – 214 s.

16. Rehionalna mihratsiina polityka ta mekhanizmy yii realizatsii / NAN Ukrainy, Instytut rehionalnykh doslidzhen; Nauk. red. U. Ia. Sadova. – Lviv, 2011. – 528 s.

Kasianova M. M., PhD, Associate Professor at the Department of International Relations and Foreign Policy of Donetsk National University (Ukraine, Vinnytsia), the doctoral student of National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), k.marina81@rambler.ru

Qualitative characteristics of Ukrainian migrants to Eastern Europe in the late XX – Early XXI Century

The article explored the qualitative indicators of Ukrainian migrants in the countries of Eastern Europe of the late XX – early XXI centuries. Highlight the qualitative aspects of Ukrainian migration it is possible, by resorting to their analysis in age, gender, educational and professional dimensions. The researcher come to the aid of sociological polls, analyzed official statistics and a special study on the topic. The author came to the conclusion that the migration outflow of the population affects the composition of human resources, their gender–age structure, at the end of the level of educational qualification. Despite the positive balance of migration in recent years, the state continues to be decreasing the migration of the most educated, socio-political and economically productive contingents.

Keywords: migration, migration processes, foreign labor migration, state migration policy, qualitative characteristics.

Касьянова М. Н., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры международных отношений и внешней политики Донецкого национального университета (Украина, Винница), докторант Киевского национального педагогического университета им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), k.marina81@rambler.ru

Качественные характеристики украинских мигрантов в страны Восточной Европы в конце XX – начале XXI ст.

Исследованы качественные показатели украинских мигрантов в страны Восточной Европы конца XX – начала XXI века. Осветить качественные аспекты украинской эмиграции возможно проанализировав их в возрастном, гендерном, образовательном и профессиональном измерениях. Исследователю на помощь приходят социологические опросы, проанализирована официальная статистика и специальные исследования по теме. Автор пришел к выводу, что миграционный отток населения негативно сказывается на составе человеческих ресурсов, их гендерно–возрастной структуре и образовательно–квалификационном уровне. Несмотря на положительное saldo миграций последних лет, в государстве продолжает происходить миграционное уменьшение наиболее образованных, социально–политических и экономически продуктивных контингентов.

Ключевые слова: миграция, миграционные процессы, внешняя трудовая миграция, государственная миграционная политика, качественные характеристики.

* * *

УДК 327.8

Смирнова І. Є., кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політології і державного управління, Донецький національний університет (Україна, Вінниця), i.smyrnova@donnu.edu.ua

МІНСЬКІ ДОМОВЛЕНОСТІ: ШЛЯХ ДО ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ НА СХОДІ АБО ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНИМ ІНТЕРЕСАМ УКРАЇНИ

Запропонована стаття присвячена аналізу причин та наслідків укладання другої Мінської угоди, яка була покинута припинити широкомасштабні бойові дії Російської Федерації проти України. Внаслідок військової агресії РФ Україна зазнала масштабних людських, територіальних, економічних втрат. Завдяки укладанню Мінської угоди, з одного боку, вдалося припинити цю агресію, але, з іншого боку, ситуація на Сході України ризикує перетворитися на масштабний «заморожений конфлікт», що загрожує безпеці і стабільності не лише на європейському континенті, але й у світі в цілому. У статті наведені точки зору як українських, так і зарубіжних експертів щодо можливостей виконання Мінської угоди для припинення війни та збільшення тимчасово окупованих територій. Надано пропозиції щодо здійснення конституційної реформи в Україні та проведення виборів на Сході України.

Автор дійшов висновку, що українська влада повинна розробити декілька сценаріїв для подальшого вирішення цього конфлікту, в залежності від дій Російської Федерації, яка постійно йде на загострення ситуації з метою примусити виконувати Мінські домовленості на власних умовах. У цій ситуації Україна повинна відстоювати свої національні інтереси та переконувати провідних зовнішньополітичних акторів, що території нашої держави, як і наш територіально–адміністративний устрій не можуть бути розмінною монетою в переговорному процесі.

Ключові слова: угода, вибори, домовленості, окуповані території, агресія, війна, конфлікт, мирний план.

Півтора роки триває «неоголошена» або «гібридна» війна РФ проти України, внаслідок якої країна зазнала масштабних людських, територіальних, економічних втрат. Ситуація на Сході перетворюється на масштабний «заморожений конфлікт», що загрожує безпеці і стабільності не лише на європейському континенті, але й у світі в цілому.

Збройна агресія Російської Федерації проти України стала довгостроковим чинником впливу на українську політичну, економічну, військову та соціальну реальність. Внаслідок дій РФ впродовж 2014 р. було деформовано систему глобальної та регіональної безпеки, а також чинну систему міжнародного права. Майже всі міжнародні гарантії безпеки для України (зокрема в межах Будапештського меморандуму) виявилися недієздатними в умовах, коли агресором виступив один із гарантів – Російська Федерація.

Рік тому, 12 лютого 2015 р., задля припинення активних бойових дій було підписано Мінську угоду, в якій тоді вбачали шанс на мир. Але скористатися цим шансом так і не вдалося. Війна триває, люди страждають і гинуть, криза посилюється. Саме тому розгляд подій навколо підписання другої Мінської угоди 15 лютого 2015 р. та її реалізації як угоди, що припинила широкомасштабні бойові дії, є актуальним та своєчасним.

Особливе місце в дослідженні даної проблематики належить аналітичній доповіді, підготовленій експертами Центру Разумкова «Російсько–український конфлікт: стан, наслідки, перспективи розвитку подій» [1]. Стаття М. І. Панчука, А. М. Дегтеренко присвячена подіям на Донбасі 2013–2014 рр., а саме проблемам формування ідентичності громадян [2]. І. М. Ветринський присвятив своє дослідження геополітичним передумовам російської агресії проти України [3]. В. О. Кравчук досліджував заморожені конфлікти в різних регіонах пострадянського